

Cumhuriyet Kuşağının Not Karnesi

Sabahattin Eyüboğlu

Düşün Adamı

Akçaabat'ta, 1908 yılında doğdu. • 1913 yılında, kardeşi Bedri Rahmi Eyüboğlu doğdu. • 1915 yılında, Kayseri Pınarbaşı'nda ilkokula başladı. • Kız kardeşi Nezahat doğdu. • 1917 yılında, küçük kız kardeşi Mualla doğdu. • 1919 yılında, babası Havza kaymakamı oldu. • 1920 yılında, kardeşi Mustafa doğdu. • 1921 yılında, babası Rahmi Bey Kütahya mutasarrıfı oldu. • Kardeşi ile birlikte hastanedeki yaralıların ailelerine göndermek istedikleri mektupları yazdı. • Düşman işgali tehlikesi baş gösterdi. Babası ailesini Ankara'ya gönderdi. • 1921 yılında, babası Artvin mutasarrıfı olunca ailece Artvin'e taşındılar. • 1924 yılında, babası Trabzon milletvekili oldu. Aile Trabzon'a taşındı. Kardeşi ile birlikte Trabzon Lisesi'ne kaydoldu. • Fransızca çevirilere başladı. • 1928 yılında, Trabzon Lisesi'ni bitirdi. • Atatürk'ün buyruğu ile Avrupa'da eğitim öğretim görecek gençlerin seçimi sınavına girdi. • Bekir Sıtkı, Vehbi Eralp, Mehmet Karasan, Enver Ziya Karal, Nüzhet Gökbilgin, Gülfeza, Sabri Esat, Sabahattin Eyüboğlu sınavı kazandı. • 1928 yılında, Sabri Esat ile birlikte Dijon'a gitti. • 1929 yılında, Dijon Edebiyat Fakültesi'ne girdi. • 1930 yılında, Lyon'a geçti burada Karşılaştırmalı Edebiyat ve Estetik belgesi aldı. • Yurt dışından gönderdiği ilk yazısı "Eleştiri"yi Ulus gazetesine gönderdi. • 1931 yılında, Paris'e geçti. Sorbonne Üniversitesi'nde çeşitli kurslara katıldı. • Kardeşi Bedri Rahmi Eyüboğlu'nu yanına alarak onun Andre Lhote Atölyesi'nde çalışmasını sağladı. • Milli Eğitim Bakanlığının isteği üzerine "Liselerde Fransızca Öğretmenliği" konulu bir rapor hazırladı. • Paris'te bir Fransız kıza âşık oldu, ancak babası karşı çıkınca evlenmekten vazgeçti. • 1932 yılında, Londra'ya gitti. İngiliz dili edebiyatı ve kültürü üzerine araştırmalara başladı. • 1933 yılında, İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde doçent olarak çalış-

maya başladı. •Kürsü başkanı Leo Sptzer ile birlikte çalıştı. •“Fakülte”, “Varlık” ve “Ağaç” dergilerinde yazıları çıktı. •1934 yılında, askerlik görevini yerine getirdi. •1936 yılında, Tan gazetesinde yazmaya başladı. •1937 yılında, “Türk Halk Bilmeceleri” adlı kitabı çıktı. •“Fransız Realizmi” adlı yapıtı Türkçe'ye çevirdi. •Hilmi Ziya Ülken, Muzaffer Şerif, Nurullah Ataç ile birlikte “İnsan” dergisini kurdu. •1938 yılında, E. R. Curtius'un “Fransız Uygarlığı” adlı incelemesini ve Shakespeare'in “Hamlet” adlı yapıtını Türkçe'leştirdi. •1939 yılında, Hasan Âli Yücel başlatacağı atılımlar için onu Ankara'ya aldirdi. •Talim Terbiye Kurulu üyesi oldu. •Tercüme Bürosu başkan yardımcısı oldu.

Türk ve dünya klasiklerinin yayımlanmasında büyük bir çaba harcadı. •Nurullah Ataç, Orhan Veli, Melih Cevdet Anday, Oktay Rifat gibi dostlarıyla “Tercüme” dergisini çıkardı. •1939 yılında, Birinci Maarif Şurası'na katıldı. •Köy Enstitülerinin mimarı İsmail Hakkı Tonguç ile tanıştı. •1940 yılında, CHP Halk Konferansları dizisinde “Fransız Realizmi” adlı kitabı yayımlandı. J. Renard'ın “Ayrılık Zevki”, M. Materlinck'in “Evin İçi”, Duvernois'in “Yalnız”, Platon'dan “Lysis” adlı yapıtları çevirdi. •İkinci Dünya Savaşı tehlikesi üzerine yedek askerliğe alındı. •1942 yılında, ailece Köy Enstitüleri aydınlanmasına destek verdiler. •Yeni açılan Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'ne metinlerle batı edebiyatı öğretmenini oldu. Diğer kardeşlerinden yüksek mimar Mualla, Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü yapı kolu öğretmenliğine, Mustafa, Arifiye Köy Enstitüsü tarım öğretmenliğine başladı. •1942 yılında, B. Tuncel ile Musset'ten “Şamdancı”, “Marianne'nin Kalbi”, T. Siber ile J. J. Rousseau'dan “İlimler ve Sanatlar Hakkında Nutuk” adlı ortak çevirileri tamamladı. •1943 yılında, Musset'ten “Yap da Söyleme” ve “Danton'un Bir Sabahı” adlı kitapları Türkçe'ye kazandırdı. •1944 yılında, Euripes'ten “Bakkhalar”, Moilere'den “Kadınlar Mektebi Tenkiti” çevirilerini gerçekleştirdi. •1945 yılında, Eflatun Cem Güney ile birlikte Gonçarov'un ünlü klasik yapıtı “Oblomov”u Türkçe'ye kazandırdı. •Pertev Naili Boratav, Cevdet Kudret, Mustafa Nihat Özön ile birlikte liselerde okutulmak üzere “Türkçe Dersleri” adlı çalışmayı tamamladı. •Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü öğretmenliğinden ve Tercüme Bürosu'ndan ayrıldı. •Bakanlık müfettişi olarak çalışmaya başladı. •1947 yılında, kendi olanakları ile yeniden Paris'e gitti. •“Varlık” dergisine “Paris Mektupları'nı yazmaya başladı. •Paris'te

İsviçreli Prof. Alfred Rufer ve kızı piyanist Magdi Rufer ile tanıştı. Bu tanışıklık aşka dönüştü. •Magdi Rufer ile evlendi. •Montaigne onun sayesinde Türkçe konuşmaya başladı. •“Denemeler” Türkçe yayımlandı. •Halikarnas Balıkcısı, Azra Erhat ile Mavi Yolculuk temelleri atıldı. •1948 yılında, Paris'ten döndü. •Kahramanmaraş, Gaziantep, Adana, Hatay illerinde müfettişlik yaptı. •Orhan Veli'nin “Yaprak” adlı dergisine omuz verdi. •1950 yılında, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Karşılaştırmalı Türk-Fransız Edebiyatı, •1951 yılında, İstanbul Teknik Üniversitesi Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nda sanat tarihi derslerini verdi. •1952 yılında, babası Rahmi Bey öldü. •1953 yılında, M. Ş. İpşiroğlu ile birlikte “Avrupa Resminde Gerçek Duygusu”, •1955 yılında, “Fatih Albümüne Bakış”, •1958 yılında da “Saklı Kilise” adlı incelemeleri yayımladılar. •1956 yılında, Mina Urgan ile birlikte Shakespeare'den “Troilos ile Kressida”yı çevirdi. •Belgesel Sinema alanına yöneldi. •M. Ş. İpşiroğlu ve Aziz Albek ve Macit Gökberk'le birlikte hazırladığı “Hitit Güneş”i adlı belgesel film Berlin Film Şenliği'nde İkincilik Ödülü'nü aldı. •Daha sonraki yıllarda “Antalya Ormanları” (1956), “Siyah Kalem” (1957), “Surname”, “Göreme”, “Karanlık Renkler”, “Anadolu'da Roma Mozaikleri”, “Nemrut Dağı Tanrıları”, “Eski Antalya'nın Surları”, “Ana Tanrıça”, “Karagöz'ün Dünyası” (1959), “Anadolu Yolları” (1960) belgesel filmlerini yaptı. •1958 yılında, La Fontaine'den “Masallar” Türkiye'de okuru ile onun güzel çevirisiyle buluştu. •Adalet Cimcoz ile Platon'un “Devlet” adlı yapıtını Türkçeleştirdi. •1959 yılında, “Devlet” çevirisi Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü aldı. •“Yunus Emre'ye Selam” adlı derlemesi çıktı.

Ömer Hayyam'ı “Dörtlükler” adlı çeviri kitabı ile Türkçe konuşturdu. •1960 yılında, 27 Mayıs ile 147'liler listesine alınıp üniversiteden uzaklaştırıldı. •Dostu Tonguç öldü. Bu üzüntülere yüreği dayanamadı. Ciddi bir kalp krizi geçirdi. İyileşir iyileşmez Tonguç'a armağan bir kitabın hazırlıklarına girişti. Yeniden göreve çağrıldığına sadece İstanbul Teknik Üniversitesi'nde çalışmayı kabul etti. •1961 yılında, C. Levi'nin “İsa Bu Köye Ugramadı”, Moliere'den “Cimri”, J. Romains'den “Dirilen Şehir”, Vedat Günyol ile Satre'den “Çağımızın Gerçekleri” çevirilerini tamamladı. •Tonguç'a armağan kitap çalışması içinde “İmece” dergisi doğdu. •Vedat Günyol'un düzenlemesi ile Ataç Yayınevi yazılarını biraraya toplayan “Mavi ve Kara” adlı de-

neme kitabını yayımladı. •1962 yılında, M. Ayme'den "Baş-kalarının Kellesi", Arthur Miller'dan "Cadı Kazanı", Shake-speare'den "Macheht", Melih Cevdet Anday ile birlikte Go-gol'un "Ölü Canlar" yapıtlarını çevirdi. •Şakir Eczacıbaşı ile "Yaşamak İçin" adlı kültür filmini hazırladı. •1963 yılında, Mina Urgan ile ortaklaşa önce Thomas Moore'un "Ütopya", •Bir yıl sonra Melville'den "Moby Dick" adlı yapıtlarını okurları ile buluşturdu. •1963 yılında, Vedat Günyol ile Babeuf'un "Devrim Yazıları" adlı Fransız Devrimi'ni anlatan kitabı çevirdi. •1964 yılında, bu kitap toplatıldı. Vedat Günyol ile yargılandı.

L 965 yılında, Malraux'un "Turan Yolu" •1966 yı-lında, Shakespeare'den "Julius Ceasar", Azra Er-hat ile Aristophanes'in "Kadınların Savaşı", "Kuş-lar", "Eşek Arıları" adlı yapıtlarını Türkçeleştirdi. •"Devrim Yazıları" akladı. •1967 yılında, Sha-kespeare'den "Antonius ve Kloepatra", Vedat Günyol ile Bouthoul'un "Politika Sanatı", Plutharkos'un "Lykurgos'un Hayatı" adlı kitabını Türkçe'ye çevirdi. •1968 yılında, Sha-kespeare'den "Atinalı Timon", Flabert'den "Ermiş Antonius" ve "Şeytan", Azra Erhat ile birlikte Aiskhlylos'dan "Zincire Vurulmuş Prometheus" kitaplarını Türkçe'ye kazandırdı. •1971 yılında, 12 Mart askeri müdahalesi ile eşi Magdi Ru-fer, Azra Erhat, Tilda Kemal, Vedat Günyol ile gizli örgüt üyesi olmakla suçlanarak tutuklandı. Dört ay tutuklu kaldı. •1972 yılında, Bernard Russell'in "Çağımızın Sorunları Üs-tüne Düşünceler", P. Valery'den "Bugünkü Dünyamıza Ba-kış" adlı yapıtların çevirisini tamamladı. •"Karagöz'ün Dün-yası" adlı belgesel filmiyle Madrid Film Festivali'nde Gü-müş Kuğu Ödülü'nü kazandı. •1973 yılında, Vedat Günyol, Azra Erhat ile birlikte Rabelais'in "Gargantua" çevirisini yü-rütürken verdikleri bir ara sırasında, kalp krizi geçirerek, yaşama veda etti. •Yapıtın çevirisi tamamlanıp yayımlandı. •1974 yılında, "Sanat Üzerine Denemeler" adlı yapıtı çıktı. •1977 yılında, "Pir Sultan Abdal", "Hesiodos Eserleri ve Kaynakları" adlı hazırladığı çalışmaları ölümünden sonra çıktı. •Azra Erhat tüm yapıtlarını yayıma hazırlamaya baş-ladı. •1979 yılında, "Köy Enstitüleri Üzerine", •1981 yılın-da, Bütün Yazıları I -Söz Sanatları", •1982 yılında, "Bütün Yazıları II - Görsel Sanatları", •1984 yılında, kardeşi Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Babası ile mektuplaşmaları yeğeni Mehmet Eyüboğlu'nun çabası ile yayımlandı. •Yapıtları Cem Yayınevi, Çağdaş Yayınlar, İş Bankası Kültür Yayınla-rı arasında yeniden yayımlandı. •

SABAHATTİN EYÜBOĞLU

•Songül Saydam - *Bütün Dünya*•

Her insanın olduğu gibi, her rengin de kendine göre bir güzelliği olduğuna inanıyordu Sabahattin Eyüboğlu... Hititler, Frikyalılar, Yunanlılar, Farslar, Romalılar, Bizanslılar, Moğollar, ayrı ayrı güzeldiler... Yetmişiki dilin konuşulduğu, sayısız devletlerin, medeniyetlerin büyüyüp geliştiiği Anadolu toprakları da, ayrı ayrı çağlarda, ayrı ayrı güzellikteki insanları barındırması koynunda...

Sabahattin Eyüboğlu, renkleri de işte böylesi "kendine özgü, kendi özel" anlamlarıyla ayrı ayrı değerlendirmiş, insanları olduğu gibi, renkleri de "kendine özgü, kendi özel" bu ayrı ayrı anlamlarıyla sevmiştii.

Nedense, tüm renklerin arasından maviyi, bir başka türlü sevmiştii. Bakın, bu gözdesi "mavi"sini nasıl anlamlandırıyor:

"Kırmızının, sarının, yeşilin, her birine ayrı bir destan yazılabi-

lir. Her üç renk nice nice şair ve ressamalarda insan düşüncesini çoşturan anlamlar kazanmış.

Kırmızıya öfke, sarıya dert, yeşile umut koyagelmış insanoğlu. Her rengin bir başka tadı, yerine göre bir başka derinliği olabilir: Ama her yaşayanın iliklerine

bütün bunlar, bundan sonra söyleyeceklerim de laf; ama derdimi anlatamazsam bir mavi olsun kal-sın aklınızda."

O her ne kadar maviyi sevse de, onun dünyasının renkleri gerçekte bir gökkuşağı idi. Neler yoktu ki bu gökkuşağının içinde... Anadolu medeniyetlerinden tutun da, tüm Batı kültürünü içine alan engin bir kültür hazinesinin yanısıra, bir can eriğini, Orhan Veli'yi sevdiği kadar, adı sanı duyulmamış balıkçı Paluka'yı ihmal etmeden sevecek kadar, sevgi dolu bir yüreği vardı. Paluka öldüğünde şöyle yazmıştı dostu Abidin Dino'ya:

"Paluka öldü bilesin,

Biz de birer birer

Öldük, ölüyoruz bilesin:

*Ölen ölüir kalan sağlar
bizimdir!"*

Abidin Dino şöyle söz ediyor bu mektutan:

"Yirmi yıl boyunca Sabahattin'den aldığım iki üç kısacık mektuptan biridir bu."

Sonra da Sabahattin Eyüboğlu'yu anlatıyor:

"Kimin yazı yazması, kimin balık tutması ya da sünger çıkarması değildi önemli olan... Sabahattin'in insanoğlundaki aradığı başkaydı, onu bulunca da anca beraber kanca beraber olurdu onun-

la. Kim olursa olsun, küçük ya da büyük, ünlü ya da ünsüz. Denizin dibinden ustalıkla sünger koparmak, kelime denizinden ustalıkla söz devşirmek kadar güzeldi. Yeter ki imece karışsın işin içine, yani hep birlikte yapılmış olsun,

*Salabattin Eyüboğlu,
kardeşi Bedri Rahmi ile birlikte
1932 Eylülü'nde Paris'te*

işleyen, ölüm karasına, kasvet karasına hira bir gelen renk, mavidir. Karanlığı asil yenen mavidir, güneş değil! Güneş çekilip gittikten sonra bile mavi sabahlara kadar can çekişir karanlıklarda. En güzel gecelerin bile rengi mavidir. Laf

hem de çıkarsız. Daha doğrusu ekmeğ parasını çıkarmaktan başka bir çıkar gözetilmeden ve onun ötesinde, yeter ki toplumsal bir yarar uğruna çalışsın. Sabahattin'in dostluktan anladığı buydu; paranın ötesinde ilişkiler."

Annesinin "sarı oğlu" diye sevdiği Sabahattin Eyüboğlu Akçabat'ta ailenin ilk çocuğu olarak dünyaya açtı gözlerini. Ondandan sonra ressam, şair, yazar Bedri Rahmi Eyüboğlu yani "karaoğlan" geldi dünyaya. Kaymakam babaları, aydın, edebiyata düşkün bir insandı. Arapça, Farsça bilmesinin yanında, çeviriler yapabilecek derecede Fransızca da biliyordu. Akşamları toplanıp kitaplar okunuyordu evlerinde. Özellikle de Victor Hugo seviliyordu. Yönetici olarak yoksullara, halka yardımcı olan Rahmi Bey, çok sevilen bir insandı. Ev kadını olan annesi Lütfiye Hanım bir ağa kıızıydı. Eski yazı biliyor, Kur'an okuyor, ilahiler, türküler, masallar, bilmeceler söylüyordu çocuklarına. Özellikle Yunus'u ezbere biliyordu.

Özellikle o günlerde eşine az rastlanır böylesi bir yuva, Sabahattin Eyüboğlu'nun ilerideki bilimsel çalışmalarının ilk tohumlarının atıldığı "okul öncesi özel

bir okul" oldu. Ama kazanılan en önemli şey, tüm bu birikimi taşıyacak olan yardımlaşma ruhu ve sevgiydi.

Liseyi bitirdikten sonra, üniversitelere öğretim üyesi yetiştirmek amacıyla açılan yurt dışı sınavını üstün başarıyla kazandı. Yeni bir dönem başlıyordu. Dijon, Lyon üniversitelerinde estetik eğitimi gördü. Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nde serbest kurslara devam etti. Ailesiyle sürekli mektuplaşarak, Batı klasiklerinden babasına ve

Sabahattin Eyüboğlu, Orhan Veli Kanık ve Sait Faik Abasıyanık'la birlikte

kardeşi Bedri'ye kitaplar gönderdi. Bedri Rahmi'nin geleceğiyle yakından ilgileniyordu. Kendi eğitiminin yanında kardeşi Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun eğitimini sağlamak amacıyla burs parasını paylaşmayı göze alarak onu yanına getirtti. Kardeşiyle çocukluktan başlayan dostlukları, adeta burada sınavdan geçerek ölümüne dek süren, ayrılmaz bir bütünlük sağladı.

Aralarındaki mektuplaşmalar, kişisel gelişimlerinin tartışıldığı bir okul gibiydi. 1940 yılında Ankara'dan Bedri Rahmi'ye yazdığı bir mektupta duygularını şöyle dile getiriyordu Sabahattin Eyüboğlu:

"Sana mektup yazamamak, düşüncemin her an uzandığı, kucak-

bunun lezzetini tadıyorum. Seni, can kardeşim, seni nerelerde, nasıl, ne coşkununla düşünüp sevdiğimi bilsen. Sevgin içimle birlikte genişledi. Senin gibi bir kardeşim olduğuna iri gözyaşları ile şükrettim. Mutlak, mutlak o anlarda bir şeyler duymuşsundur. Seninle bayağı konuştum, sana kendimi daha çok açmadığım için, seni bana daha çok açtım için, ruhumu cimri buldum."

Sabahattin Eyüboğlu yalnız kardeşiyle değil, dostları arkadaşlarıyla da yaşamını paylaşıyordu. O düşüncesini sonuna kadar yaşamak ve yaşatmak istiyordu. Bu konuda şöyle diyordu:

"Büyük insanlar hence nabızları ile düşünen, düşüncüklerini yaşayan ve yaşadıklarını düşünen insanlardır. Tarihin en güzel dönemlerinde felsefe ile yaşam birleşmiş, filozofun sanatı yaşamak olmuştur. Bizde ise düşünce ve yaşam başka başka şeyler. Nabzımızla kafamız aynı uyumla işlemiyor. Düşündüğümüz anda, düşündüğümüz yerde, düşündüğümüz biçimde yaşayamıyoruz."

İki kardeş birçok sıkıntıya birlikte göğüs gerdi. Ama en çok da parasızlık karşlarına dikilmekteydi. Sabahattin Eyü-

boğlu'nu tatlı ama bir o kadar da acı bir sürpriz beklemekteydi. Olmadık bir anda aşk kapıyı çaldı. Gönülünü, Fransız bir ailenin Georgette adlı kızına kaptırdı. Ama bir Fransız'la bir Türk'ün birlikte olamayacağına aileler karar verdi ve bu sayfa kapandı.

İ. Hakkı Tonguç'la birlikte Hasanoğlu Köy Enstitüsü ziyareti sırasında

ladığı yere gidememek, benim için bir yoksunluk... Hayatın her anının da bütün hayat kadar değerli olduğuna inanıyorum. Taa eskilerden beri sana yazmaktan duyduğum zevk hiç eksilmedi. Şu anda on yıl önceki kardeş mektu-

Sabahattin Eyüboğlu, bu umutsuz aşkı Fransa'da bırakarak Londra'ya geçti. Burada İngiliz dili ve edebiyatını, ayrıca İngiliz Kültürü'nü inceledi. Yurda döndüğünde Fransız dili ve edebiyatı bölümünde doçent oldu.

Çeşitli dergilerde yazılarını sürdürürken, bir yandan da "Bilmece-ler" üzerine çalışıyor ve çeviriler yapıyordu.

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde doçent olarak görev yaptığı sıralarda Mina Urgan da öğrencileri arasındaydı. Mina Urgan, anılarında öğretmenini şöyle anlatıyor:

"Sabahattin Eyüboğlu'nun Çağdaş Fransız Şiiri seminerini yöneteceğini öğrenince, dudak büktük. Çünkü sınıfta herkes birbirinden daha ukalâydı bu konuda. Fransız şiiriyle ilgili bilmediğimiz bir tek şey bulunmadığını sanıyorduk.

Ama Sabahattin seminerine başlayınca, bilmediğimiz çok şey olduğunu dakikasında anladık. Yetenekli öğretmenlere özgü üç özelliğin üçü de vardı Sabahattin'de: Öğrencilerine sevecen yaklaşım, kişiliğinden kaynaklanan karizma ve otorite..."

Batı kültürü yöntemini almış bir aydın olarak, Doğu ve Batı kültürünü kaynaştırmaya, günümüzle Ana-

dolu'nun eski uygarlıkları arasında bağ kurmaya çalıştı. Bunu Türk toplumuna yabancılaşarak değil, tam tersine, ülkemiz dışındaki tüm kaynakların yönünü çevirerek yapabilmenin koşullarının arayışı içine girdi. Batı uygarlığını tanıdıkça, daha yapacak çok şey olduğunu anlıyor, bu güzellikleri kesinlikle ülkesine getirmesi gerektiğini düşünüyordu. Anadolu'nun zengin köklerine indikçe ise, ülkesine olan sevgisi ve bağlılığı katlanarak artıyordu.

Sabahattin Eyüboğlu, "Yanık, durgun, olgun" olarak tanımladığı Âşık Veysel'le birlikte

1939 yılında Talim Terbiye Kurulu üyesi olarak Ankara'ya geldi. Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, Batı klasiklerinin dilimize kazandırılması için bir kurul oluşturmuştu. Bu girişim, Genç Türkiye Cumhuriyeti açısından bir kültür kalkınma atılımı özelliği taşıması yanısıra, Türkiye'nin geleceğini yönlendirecek uzun soluklu bir çalışma olma nite-

liği taşıyordu. Bu önemli ve zor sorumluluğun bilinciyle Nurullah Ataç'la birlikte tercüme bürosu çalışmalarını yürütmeye başladı.

Bir taraftan da Köy Enstitüleri kurma girişimi başlamıştı. Kendini bir anda, düşüncelerini ve isteklerini gerçekleştirebileceği bir oluşumun içinde buldu. Tonguç'la tanıştı. Aralarında, ölüme dek sürecek güçlü bir dostluk oluştu ve geliştii. Köy Enstitüle-

yor. Sıcaklarda bile sırtından çıkmayan eski yamalı bir paltonun içinde Veysel, muhteşem bir dilenci gibi dolaşiyor."

Kimler yoktu ki burada! Orhan Veli, Melih Cevdet Anday, Oktay Rifat, Ahmet Hamdi, Nurullah Ataç, Azra Erhat, Cahit Külebi, Necati Cumalı, Suut Kemal Yetkin, Mazhar Şevket gibi birbirinden değerli isimler...

Eyüboğlu, birçok alanda canla başla çalışmaktadır. Onun başta gelen çabalarıyla, salı günleri ter-

cüme bürosu toplantıları yapılmaktaydı. Moliere, Musset, Yunan Klasikleri, Latin Klasikleri, Rus Klasikleri, oyunlar, şiirler, Sabahattin Eyüboğlu'nun büyük çabalarıyla kazandırıldı dilimize. Kendi de bir yandan Montaigne'nin çevirisine başladı. Ona göre "Montaigne Baba" Avrupa'ya serbest düşünceyi öğretmişti. Yayımlandığı 1947 yılından beri, elli-

Aklandıktan sonra evinde yakınları arasında (1971). Önde: Kardeşi Mustafa Eyüboğlu, onun kızı ve eşi, ortada: Bedri Rahmi Eyüboğlu ve oğlu Mehmet Eyüboğlu, sağda: Ali Uğur

ri'nin kurucuları arasında yer aldı.

Ankara'daki evi bir sanat merkezine dönüşmüştü. Ne mükemmel bir insan dediği Âşık Veysel'le dostlukları bu dönemde başladı. Sabahattin Eyüboğlu, o günleri şöyle anlatıyor:

"Anadolu toprağının ta kendisi!.. Yanık, durgun, olgun. Yalnız çehresini görmek kafi. İnsan, dağların sırrıyla karşılaşmış gibi olu-

beş yıldır dilimizde yaşayan Montaigne, bizi zenginleştirmeye devam ediyor.

Azra Erhat, Sabahattin Eyüboğlu ile ilgili görüşlerini açıklarken şöyle diyor:

"Onu sadece usta bir çevirmen olarak tanıyanlar yanılırlar... Çeviri, onun gözünde bir araçtı, öncülüğünü yaptığı yolda ardından yetişkin düşün ve sanat adamlarının

çokça sayıda gelmesi için."

Sabahattin Eyüboğlu, dil konusunda çok duyarlıydı. Çevirileri büyük bir özenle yapıyordu. Bir sözcük ya da bağlaç üzerinde günlerce çalıştığı oluyordu.

Atatürk'ün dil devrimini yapmasının nedenleri konusunda görüşlerini şöyle özetliyordu:

"Atatürk dil işini ele almak zorundaydı; yapamazdı başka türlü. Milletın kalkınma gayreti Türkçe'nin kalkınma gayretinden ayrı düşünülemezdi.

Atatürk dil işinde zor kullanmadı değil, kullandı; ama milletin kalkınma zoruydu onu zorlayan. İlk zor kullandığı insan da kendi oldu; çünkü kendi yazı dili de Babıali yetiştirmelerinin yazı dilinden farksızdı... Atatürk çok iyi anlamış bu işte devletçe ve milletçe seferber olmamız, er geç ve ister istemez olacak bir işte atılan ve coşkun olmamız gerektiğini."

Sabahattin Eyüboğlu, halkın konuştuğu dille bilim, felsefe ve edebiyatın dilini birleştirmek istiyordu. Halk çoğunluğunun diliyle kitapların dili arasındaki ayrılığın göze battığı yerde milli kültürün gelişmeyeceğine inanıyordu. Yaptığı çevirilerin ardında bu sorumlulu-

đu çok iyi bilen, bildiğı kadar hayata geçiren bir portre çiziyordu.

Tiyatroya da büyük bir önem veriyordu. Türkiye'de tiyatro olsun istiyordu. Yine tercüme bürosu dönemlerinde, evini tiyatro çevirilerinin yapılması için seferber etmişti. Shakespeare gibi bir tiyatro dehasını, Türk ulusunun anlayabileceğı bir dille, dilimize ve sahneyimize kazandırmak için çalışmaların en çetrefillisine girişmişti. Hiç Yunanca bilmemesine karşın, Azra

*Salihattin Eyüboğlu,
Adalet Cimcoz ile birlikte*

Erhat'la yaptığı çevirilerde öylesine başarı sağlamıştı ki, Azra Erhat o günlerle ilgili anılarını şöyle dile getiriyor:

"Öylesine yatkındı, anlayışı ve dili hangi yabancı dilden olursa olsun tiyatro çevirisine. Aristophanes'in komedyaları eski Yunanca'yı bir fırlıdak gibi döndüren, kelime oyunlarını değme Yunanca bilenlerin bile zor sökebileceğı çetrefillikte

bir usta ürünü dilidir. Nasıl anlayıp nasıl karşılığını bulduğuna şaşıp kalır insan. Kokusunu alırdı demeli, ne diyeyim başka? Aristophanes gibi, Rabelais gibi bir dil ustası, bir dil cambazı idi kendisi de, ondan."

Imece yöntemiyle yürüttüğü çeviri çalışmalarının yanı sıra, haftanın üç günü Köy Enstitüsü çalışmalarına katılmak için başka bir imecenin içine, Hasanoğlan Köy Enstitüsü'ne

imeceye katılmasını istedi. Ona Enstitüyü şöyle anlatıyordu:

"Hasanoğlan Köy Enstitüsü bir buçuk sene evvel kurulmuştur. Plana göre Enstitü, stadyumları, tiyatrosu, müzesi, kütüphanesi ve şimdiden mevcut sineması ile modern bir sitedir. Mevcut binalar öğrenciyi ve öğretmenleri rahatça barındıracak vaziyettedir... Mesele Enstitülerin sanat terbiyesini üzerine alacak öğretmenlerin yetiştirilmesidir. Maiyetimde çalışacak insan belki mevcutların en anlayışlı, en yeni düşünceli ve en samimi olanıdır."

Sabahattin Eyüboğlu, Enstitülerde sanat eğitiminin gerekliliğine inanıyordu. Bedri Rahmi'ye yazdığı bir başka mektupta bu konuya ilişkin görüşlerini şöyle dile getiriyordu:

"Köy Enstitüleri için Hakkı Bey yeni ve çok güzel bir tasarısı daha çıkardı. Dün Talim Terbiye'de kabul ettik.

Enstitü'de bir Yüksek Kısım olacak. Enstitüleri bitirenler orada üç yıllık bir kurs gördükten sonra, Enstitülerde hoca olacaklar. Bu yüksek kısma benim zorumla bir sanat bölümü ekledik. Bu bölümde bahçe mimarisi, resim, sanat tarihi, müzik, ulusal oyunlar, temsil, Türkçe, yabancı dil, jimnastik, ritmik dersler var. Özellikle sanat tarihi programı üzerinde esaslı

Sabahattin Eyüboğlu, 1960 yılında, M. İpşiroğlu ile birlikte "Anadolu'da Roma Mozaikleri" adlı belgeseli hazırladı.

gidiyordu. İsmail Hakkı Tonguç'a büyük hayranlık duyuyor, onu Montaigne ile özdeşleştiriyordu. Ailesini de enstitü için seferber etmişti. Mimar olan kardeşi Mualla'yı, Hasanoğlan Köy Enstitüsü'ne yerleştirdi. Kardeşi Bedri Rahmi'ye bir mektup yazarak, "Eren'in, senin ve Mehmet'in Hasanoğlan Köy Enstitüsü'ne yerleşmenizi teklif edeceğim" diyerek bu

gidiyordu. İsmail Hakkı Tonguç'a büyük hayranlık duyuyor, onu Montaigne ile özdeşleştiriyordu. Ailesini de enstitü için seferber etmişti. Mimar olan kardeşi Mualla'yı, Hasanoğlan Köy Enstitüsü'ne yerleştirdi. Kardeşi Bedri Rahmi'ye bir mektup yazarak, "Eren'in, senin ve Mehmet'in Hasanoğlan Köy Enstitüsü'ne yerleşmenizi teklif edeceğim" diyerek bu

olarak çalışmak istiyorum."

Hasanoğlu küçük bir sanat merkezine dönüşmüştü. Heykeller dikilmiş, duvarlara resimler yapılmıştı. Avrupa'da en gösterişli salonlarda oynanan Shakespeare'in oyunları Hasanoğlu'nda da sahneleniyordu artık.

Ama bu mutluluk uzun sürmedi. Enstitüler tam meyve vermeye başladığı dönemde, kapatıldı. Enstitülerin kapanmasına çok üzülmüştü. Kardeşi Mualla'ya Enstitülerin kapanışıyla ilgili şu dörtlüğü gönderdi:

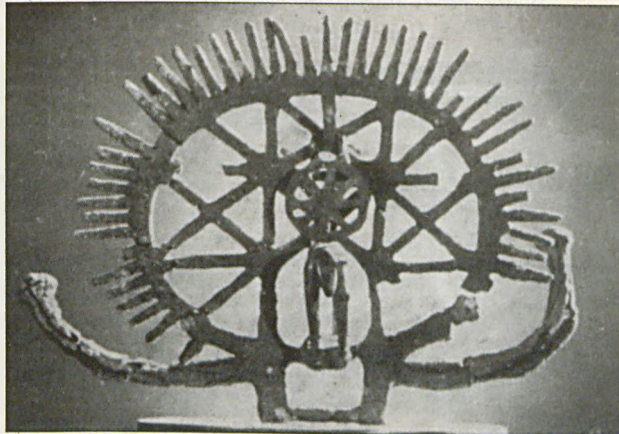
"Gördük nasıl yer-
miş Hasanoğlu
Nasıl belli değilmiş
satan satılan
Nasıl yeşerirmiş in-
san
Ve nasıl biçilirmiş?"

Sabahattin Eyüboğlu, Köy Enstitüleri üzerine pek çok yazı yazdı. Dostluktan sevgiye, politikadan sanata, eğitimden bilime kadar yaşamın her alanına dokunduğu yirmi yıllık süresince yazdığı denemeleri "Mavi ve Kara"adı altında topladığı kitabı 1961 yılında yayımlandı. Bu kitapta, "Köy enstitülerini kuran düşünce neydi?" başlıklı yazısında şöyle diyor:

"Atatürk'ün gerçekleştirdiği devrimlerin dayandığı inanç, Türkiye halkının kendini yönetecek bağımsız bir devlet kurabileceği inancındaydı. Bu inanç olmasa

bugün bizim dediğimiz Anadolu bizden başka herkesin olurdu. Halka dayanan, halka güvenen bir yeni devletin yapacağı ilk iş halkın yaşadığı her yerde ve en çok da köylerde sözcüsünü bulundurmak, barındırmak, desteklemektir. Köy Enstitüleri bu sözcüyü yetiştirmek amacıyla kuruldu."

O, hiçbir eğitim kurumunun Köy Enstitüleri kadar yeni gerçeklerimizden, sosyal, ekonomik ko-

Sabahattin Eyüboğlu, "Hitit Güneşi" adlı belgeseliyle 1956 yılında, Berlin Festivali'nde ikinci oldu ve Gümüş Ayı Ödülü'nü kazandı.

sullarımızdan doğma, dolayısıyla onlar kadar özden, verimli ve yapıcı olmadığı görüşündeydi.

Enstitülerin gördüğü tepki de bu nitelikleri ölçüsünde büyük oldu. "Köy Enstitüleri hakkında ne düşündüğünü söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim" diyeceği geliyor insanın" diyordu Sabahattin Eyüboğlu. Bu sözlerden bazıları şöyleydi:

"Kendim görmesem inanmazdım. Ankara Halkevi'nde, Hasanoglan Köy Enstitüsü öğrencileri Faust'u görmeye gelmişlerdi. İlk asker zannettim. Kaba saba elbiseler, kapkara yüzler, korkunç bir ter kokusu. Bir facia. Bunlar öğretmen olacak, ha?"

"Bunlar Shakespeare'in, Goethe'nin, Gogol'un, Balzac'ın eserlerini okuyorlarmış. Güler misin, ağlar mısın? Bu eserleri biz bile okuyup anlayamıyoruz."

Fransa'ya ilk gidişindeki evlilikle ilgili sayfa kapanalı uzun yıllar geçmişti. Bekarlığı devam ediyordu. Evlenmesi yönünde ailesi sıkıştırıyordu. Bir keresinde babasına bu konudaki düşüncelerini şöyle açıklamıştı:

"Babacığım, evlenme sorununa gelince, bu konuda olumlu olarak kararımı vermiş bulunuyorum. Ama evlenecek olduğum hatunu nasıl bulacağımı bilmiyorum! Doğrusu rastgele evlenmekten de çok korkuyorum. Vaktimin geçmiş olmasından olacak, güç

beğenirliğim gittikçe artıyor. Ama emin olunuz ki güç beğenirliğim güzellik filan gibi dışsal niteliklerden çok, alçak gönüllülük, akılcılık, dürüstlük gibi ruhsal niteliklere aittir. Günün birinde sizin de çok makul bulacağınız bir hayat arkadaşına rastlayacağımı umuyorum."

Paris, ona ikinci kez sürpriz hazırlamıştı. Beklenmedik bir anda aşk ikin-

ci kez kapıyı çaldı. Gündüz hayalinde, gece düşündeydi. Kardeşi Bedri'ye bu aşkı şöyle anlatıyordu:

"Kocaman iki göz, kıpkırmızı saçlar ve gümbür gümbür bir yürek... Şimdi hem bağımsız, hem bağlı olarak en güzel dostluklarımdan birini yaşıyorum. Bu dostum da piyanist. Benden çok piyanosuna bağlı. Günde sekiz saat çalışıyor. Yorgun olduğu akşam-

Sabahattin Eyüboğlu'nun "Surnâme" adlı belgeseli Nakkaş Osman tarafından yapılan bir düğün kitabını, Surnâme'yi anlatmaktadır.

Bu gibi sözlerle Köy Enstitüleri'ne çamur atanlara, o ter kokan kara gözlü çocuklardan yetiştirdiği aydınlarla gerekli cevabı vermiş oluyordu, Sabahattin Eyüboğlu.

1947 yılında ikinci kez gittiği Fransa'da her hafta Yazarlar Birliği'nin toplantılarına katılıyordu. Aragon, Eluard, Zora, Gueverica ile burada tanıştı. Çevirdiği şiirleri bu ortamda okudu ve büyük beğeni topladı.

lar, buluşup tiyatroya, konsere gidiyoruz. Müzik ve şiir alışverişi ediyoruz. Adı Magdi. İsviçreli."

İsviçre'li Prof. Alfred Rufer'in kızı piyanist Magdi Rufer'le yaşamını böylece birleştirdi.

1950'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde öğretim görevlisi oldu ve Sanat Tarihi dersleri vermeye başladı. Sanat Tarihi ve deneme yazılarına bu dönemde ağırlık verdi. Daha ortaokul sıralarında kardeşi Bedri Rahmi'nin resim ödevlerini yapmasına karşın, o yolunu edebiyattan yana seçmişti. Ama resim sanatına olan sevgisini ilgisini yazılarıyla, eleştirileriyle sürdürdü. Bir taraftan da Mazhar Şevket İpşiroğlu ile "Avrupa'da Resimde Gerçek Duygusu" kitabını hazırladı. Adalet Cimcoz'un girişimleriyle Türkiye'de ilk özel sanat galerisi kuruldu. Sabahattin Eyüboğlu ve eşi Magdi Rufer, Maya Galerisi'nin üstünde bir dairede oturuyorlardı. Sabahattin

Eyüboğlu Maya ile yakından ilgilendi. Resimlerin seçiminde bir çeşit jüri görevini üstlenmişti. O sıralarda Akşam gazetesinde hiç kimse onun yazdığını bilmeden Cim. Dal. takma adıyla sanat eleştirileri yazdı. Bu yüksek düzeydeki sanat eleştirileri kuşkusuz o dönemin sanatçıları üzerinde büyük bir etki yaptı.

Fotoğraf çekmek onda ayrı bir tutkuydu. Gittiği her yere götürdüğü makinesiyle sayısız fotoğraflar çekti. Bu tutkusu onu film yapımıcılığına kadar götürdü. Üstelik sinemanın henüz yaygınlaşmadığı bir dönemde. Yazının sunduğu olanakların dışında yeni bir anlatım dilinin mutluluğunu yaşıyordu. Mazhar Şevket İpşiroğlu ile işbirliği yaparak sürdürdüğü Anadolu uygarlığını belgelemeye yönelik film çalışmalarına girişti.

"Karagözün Dünyası" adlı belgesel 1972 yılında Madrid Complutense Üniversitesi İkinci Uluslararası Bilimsel ve Öğretici Sinema Günleri'nde Gümüş Kuğu Ödülü'nü aldı.

Berlin Film Festivali'nde ödüllendirilen "Hitit Güneşi"nin ardından çektiği "Siyah "Kalem", "Karanlıkta Renkler-Göreme, Surname, Anadolu Yolları", "Anadolu'da Roma Mozaikleri" gibi filmleriyle, Anadolu kültürüne ve uygarlığına bakışını görselliğin sunduğu olanaklarla belgeledi.

Sanat, onun yaşamında vazge-

çilmez bir tutkuydu. Onun bir başka tutkusu da gezilerdi. Ama onun gezi felsefesi farklıydı. Gezilerine farklı bir anlam katmak için, yaşamında farklı bir yeri olan Halikarnas Balıkçısı ile birlikte isim babalığını yaptığı "Mavi Yolculuk" gezilerini başlattılar. Bu geziler 1957 yılından sonra her yaz yinelenen bir geleneğe dönüştü. Sabahattin Eyüboğlu bu gezilerin başında bulunurdu. Bu bir tür zamana yolculuktu. Yaşamın bütün renklerinin bir arada görüldüğü bir yolculuk...

M. Ali Cimcoz'la beraber çevirdiği Eflatun'un "Devlet" adlı yapıtı Türk Dil Kurumu çeviri ödülünü aldı. 1960 İhtilali'nden sonra üniversiteden uzaklaştırılan 147 öğretim üyesi arasında o da vardı. Bu profesörlerin daha sonradan üniversiteye dönmeleri sağlandığında, özel olarak çağrılmasına karşın, Edebiyat Fakültesi'ne dönmedi. Yalnızca Teknik Üniversite'deki çalışmalarını sürdürdü. Bu dönemde önemli bir kalp krizi geçirdi. Daha çekmek istediği belgeseller vardı. Macit Görkberk'in desteği ve Aziz Albek'in yardımcılığı ile belgesel film çalışmalarına devam etti. 1972 yılına dek sürdürülen çalışmalarla dört kısa süreli belgesel film çalışmalarını Türk Kültürü'ne kazandırdı. "Nemrut Dağı Tanrıları", "Eski Antalya'nın Surları", "Ana Tanrıça", "Karagözün Dünyası" bu aradaki ürünleridir. Bunlardan "Karagöz'ün Dünyası" 1972 yılında Madrid Film Festivalinde "Gümüş Kuğu" ödülünü ka-

zandı. Şakir Eczacıbaşı'yla birlikte "Yaşamak İçin"i hazırladı.

1964 yılında Vedat Günyol ile birlikte Babeuf'tan çevirdikleri "Devrim Yazıları" yayımlandı. Ancak kitap savcılık tarafından toplatıldı. Ceza Kanununun 142. maddesine yargılandı ve aklanıldı. 12 Mart döneminde TKP kuruculuğu ile suçlanarak eşi Magdi Rufer, Vedat Günyol, Azra Erhat, Tilda Kemal gibi yakınları ile beraber tutuklandı. Dört ay içerde kaldılar. Daha sonradan aklanmalarına karşın, bu olaya çok üzül-
düğü için sağlığı bozuldu.

Atatürk'ün başlatmış olduğu Kurtuluş Savaşı'nın bitmediğine, bu savaşı sürdürecektir kişilerden biri olduğuna, her aydının bu sorumlulukla çalışması gerektiğine inanarak soluksuz çalıştı. Atatürk ilkeleri onun zırhıydı. Ona göre "mavi" sanat, "kara" ise para demekti. İsteseydi çok zengin olabilirdi. Ama "kara"nın zenginliğini değil, "mavi"nin zenginliğini seçti. Balıkçı Paluko'yu sevdi, kara gözlü, ter kokulu Köy Enstitülü çocukları sevdi, halkını ve onun yarattığı kültürü sevdi. Avrupa'nın kültür merkezlerinde yaşamak yerine, dağ başındaki Hasanoğlan'ı seçti.

13 Ocak 1973'de ölüm onu almaya geldiğinde, yine çok sevdiği dostlarından Vedat Günyol ve Azra Erhat'la ile birlikte Gargantua çevirisi üzerinde çalışıyordu. İnandığı ilkeleri doğrultusunda yaşadı, inandığı ilkelerinin oluşturduğu dünyasında, inandığı ilkeleriyle öldü. •

SongulSaydam@butundunya.com.tr

TÜRK HALKIYLA
BÜTÜNLEŞEN BİR YAZAR:
**SABAHATTİN
EYÜBOĞLU**

•Bülent Ecevit - *Milliyet Sanat*•

Sabahattin Eyüboğlu, ben-
ce kendi kendini yenile-
yen Türk toplumunun
beklediği aydın tipinin ön-
cülerindendi. Halkı hor görme-
yen, halkı seven sayan, halkla bü-
tünleşmeye halktan alıp halka
vermeye çalışan aydın "Halktan
kopmaksızın toplumu çağdaşlaş-
tırmaya uğraşan aydın".

Çağdaşlaşmayı, Osmanlı yeni-

lik hareketleri ile başlayan özenti-
ciliğin ve yüzeyselliğin çok ötesin-
de, bir kültür sorunu olarak görür-
dü, Sabahattin Eyüboğlu. Türk
toplumu için bu kültür sorununu
çözebilmenin püf noktasını bul-
muş sayılı aydınlardan biri idi. Bir
yandan Batı kültürüne açılırken bir
yandan da Anadolu kültüründe
kökleşme gereğini kavramıştı. Bu
iki uğraşın çelişken olmadığını an-

lamıştı. Nice aydınlarımıza göre çağdaşlaşmak Batı kültürünün ve uygarlığının ürünlerini ithal eder gibi benimsemektir. Oysa o kültürün, o uygarlığın kaynakları kendi topraklarımızdadır. Binlerce yıldır, bu topraklarda kaynaşıp yaşamış halkımızın Jung'un terimiyle ortak bilinç dışında saklıdır. O bakımdan ithal edilecek bir ürün değildir. Batı kültürü bizim için kendi öz kaynaklarımızın ürünüdür.

S a b a h a t t i n Eyüboğlu, o kaynaklara indikçe ve o kaynaklardaki kültür hazinesini ortak bilinçdışımızın karanlığından bilinç aydınlığına çıkardıkça Türk toplumunun kendiliğinden çağdaşlaşmış ve Batıya açılmış ve Batıya açılmıyacağı bilirdi. O nedenlerdir ki, Sabahattin Eyüboğlu'nun Anadoluculuğu ve halkçılığı ile Batıya yönelişi arasında çelişki yoktur. Tutarlılık vardır.

Gene o nedendendir ki, nice aydınlarımız Batı'ya açıldıkça Türk toplumuna yabancılaşırken, Sabahattin Eyüboğlu, Türk halkı ile bütünleştikçe, Türkiye topraklarının kültür hazinelerine indikçe Türk toplumu ile yabancılaşmaksızın Batıya açılabilirdi. Batı Kültürünün dallarında biten yemişleri bir yabancı el gibi derlemezdi o. Ağacın köklerinden dallardaki

yemişlere öz suyu gibi erişirdi.

Onun içindir ki, Sabahattin Eyüboğlu'nun milliyetçiliği Hümanizma ile birleşirdi. Onun içindir ki, Sabahattin Eyüboğlu'nun milliyetçiliği Türkiye topraklarının binlerce yıllık geçmişine kök salan ve o köklerden bütün dünyaya açılan Türk Milliyetçiliğinin ta kendisiydi.

Atatürkçülükten, Atatürk Milliyetçiliğinden en çok söz edilen bir dönemde Sabahattin Eyüboğlu'nun başına gelenler nice Atatürkçü geçinenlerin, Sabahattin Eyüboğlu'nu bırakınız, Atatürk'ü anlayabilmekten ne kadar yoksun kalmış olduklarını gösterir.

Sabahattin Eyüboğlu'ndaki insan saygısı ve halk sevgisi ondaki sapa sağlam demokrasi anlayışının da kaynağıydı. Nice devrimcilerin "halka rağmen halk için" serüvenlerine sürüklendiği yıllarda Sabahattin Eyüboğlu onun içindir ki, halksız hiç bir şey yapamayacağını savunmuştur.

Demokrasinin ve halkın da hor görüldüğü yıllarda, halkın yanında ve demokrasinin safında yer tutmuştu.

Sabahattin Eyüboğlu öldü ama yok olmadı. Onun gibi aydınlar, çoğalıyor ve çoğalacaktır ülkemizde. Böyle aydınlar çoğaldıkça, Sabahattin Eyüboğlu daha çok var olacaktır. •

*26 Aralık 1973

Sabahattin Eyüboğlu

öldü ama yok
olmadı. Onun
gibi aydınlar,
çoğalıyor ve
çoğalacaktır
ülkemizde.

